

<https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-10>

УДК 159.9.072.432

Дарія Сергіївна Матюніна

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету психології

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи 4, Харків, Україна, 61022

DariyaMatyunina@gmail.com ORCID:0000-0002-7155-3740

ХАРАКТЕРОЛОГІЧНІ ВІДМІННОСТІ МАНІПУЛЯТИВНОЇ СФЕРИ У СТУДЕНТІВ МІЖ ГРУПАМИ З ВИСОКИМИ ПОКАЗНИКАМИ МАНІПУЛЯТИВНОЇ СФЕРИ ТА НИЗЬКИМИ ПОКАЗНИКАМИ МАНІПУЛЯТИВНОЇ СФЕРИ

Стаття присвячена проблеми дослідження маніпулятивної сфери у студентів з різним рівнем маніпулятивної поведінки. Виявлення певних відмінностей у студентів з різним рівнем маніпулятивної сфери може свідчити о різному ставленні жінок та чоловіків до певних ситуацій та життєвих подій. Студенти які мають певну чуттєвість та сентиментальність більш схильні до впливу маніпулятивної поведінки маніпулятора. Справжнім магнітом для різних токсичних особистостей можуть стати сумлінні та емоційно чуйні люди, так як маніпулятори схильні їх експлуатувати та саме до них є певний інтерес. Маніпулятори можуть досягати успіху досить легко саме переконуючи людей, які дуже чуйні та сумлінні, втілюючи їм, що вони страждають параноєю або «досить гостро реагують» в той час, коли вони починають маніпулювати. Саме ці чутливі люди часто бувають мішенню та їх можна змусити сумніватися в собі. Маніпулятивна поведінка, вона може бути пасивна, або активна. В данні статті виявлено й обґрунтовано відмінності маніпулятивної сфери у студентів між групами з високими показниками маніпулятивної сфери та низькими показниками маніпулятивної сфери. Було виявлені певні характерологічні відмінності, які притаманні чоловікам та жінкам з високим рівнем маніпулятивної поведінки: вираження почуттів, валідація, цінність, консенсус, провина або стид, маківіалізм. Було виявлені певні характерологічні відмінності, які притаманні чоловікам та жінкам з низьким рівнем маніпулятивної поведінки: чуттєвість, вираження почуттів, прийняття або не прийняття почуттів, цінність, безчуттєвість, валідація, консенсус, провина або стид, діяльність, маківіалізм.

Визначення певних характерологічних чинників надає педагогічному персоналу зрозуміти певні маніпулятивні риси студентів, які можуть їх використовувати у процесі навчання з метою отримання вигідної для себе інформації, або оцінки. Ознайомлення з певними чинниками надає перевагу педагогічному персоналу не допустити маніпулятивного впливу до себе.

Ключові слова: маніпуляція, маніпулятивна поведінка, характерологічні відмінності, студенти.

Як цитувати: Матюніна Д.С. Характерологічні відмінності маніпулятивної сфери у студентів між групами з високими показниками маніпулятивної сфери та низькими показниками маніпулятивної сфери. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2023. № 52, С. 87-95 <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-10>

In cites: Matyunina, D. (2023). Characterological differences of the manipulative sphere among students between groups with high indicators of the manipulative sphere and low indicators of the manipulative sphere. *Scientific notes of the pedagogical department*. 52, 87-95. <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2023-52-10> [in Ukrainian]

Вступ та постановка проблеми. Маніпулятивна поведінка є досить неприємною та незрозумілою для більшості людей. Люди не розуміють коли ними маніпулюють та водять в оману. Самі маніпулятори можуть маніпулювати обізнано, або необізнано. Є активні маніпулятори, в них явно виражені риси характеру, такі як: агресивність, хитрість, безчуттєвість, наглість. Люди знають, чого чекати від таких людей, тому що, можна передбачити їхню поведінку та вплив [1]. Є маніпулятори пасивні, вони заздалегідь вважаються жертвами маніпуляції та прагнуть визивати до себе певну жалість, співчуття. Пасивні маніпулятори можуть викликати почуття незручності, стрес, роздратування та загальне відчуття незадоволеності, а також періодично знецінювати людей. В той же час більш агресивні з них, такі як активні маніпулятори їх називають ще нарцисами, які не виявляють емпатії та використовують різні прийоми маніпуляцій як основний спосіб взаємодії зі світом, можуть завдавати серйозної шкоди і становити загрозу вашому здоров'ю, самопочуттю і навіть життю [2]. Для активних маніпуляторів характерна більш жорстка поведінка, яка навіряд чи колись зміниться, тоді як пасивні маніпулятори можуть бути більшими сприйнятливими до змін та встановлення особистих кордонів [3]. Токсичність може проявлятися по-різному, але найважливіша життєва навичка, яку необхідно у собі розвинути, – це готовність дати відсіч усім її можливим проявам. Педагогічному персоналу дуже важливо розуміти прояви маніпуляції та їх вплив на людей [1]. Дуже багато студентів, які запобігають технікам маніпуляції з метою використання викладачів у своїх цілях, наприклад, забовтуванням внаслідок чого, можна отримати певний важливий бал. Або отримання цікавої та важливої для них інформації. Проблематика відмінностей у маніпулятивній сфері між студентами з високим рівнем маніпулятивної сфери та низьким рівнем маніпулятивної сфери, полягає у виявленні певних характерологічних чинників, які впливають на розвиток маніпуляції, а саме на взаємо-зв'язок маніпуляторів з людьми [3]. Маніпулятори починають маніпулювати людьми, які мають певні характерні чинники, наприклад: чуттєвість, розвинена провина або стид, вираження почуттів, не розуміння своїх почуттів и т.д. Так як люди, які маніпулюють мають самі явні виражені такі риси як: наглість, агресивність, хитрість, розвиток маківіалізму тощо [2]. За рамками досліджень залишилися питання щодо особливостей формування певних характерологічних чинників у студентів з

різним рівнем маніпулятивної поведінки. Таким чином, це дозволить виявити певні чинники, які впливають на схильність до маніпулятивної поведінки у молоді [1].

Мета статті. Виявити характерологічні відмінності маніпулятивної поведінки у студентів з високим рівнем маніпулятивної сфери та низьким рівнем маніпулятивної сфери.

Методи дослідження. У дослідженні використано комплекс взаємопов'язаних методів. Теоретико-методологічний аналіз літератури та різних статей, згідно дослідженням даної теми. Було використано емпіричні (методики) та методи математико-статистичної обробки. Для досягнення мети було використано наступні методи дослідження: методика «Автопортрет Олдхем та Морріс», тест Лірі (емоційні схеми), тест Лихі, методика Бант (на визначення рівня маківіалізму), методика «Маківіалізм». Тестування проводилось за допомогою очної форми проведення та електронного зв'язку. Для аналізу отриманих даних, який здійснювався за допомогою програмного забезпечення IBM SPSS Statistics, версія 21, було застосовано метод факторного аналізу.

Характеристика вибірки. Дослідження проводилося з вересня по грудень 2022 року в м. Харків. Приймали участь студенти віком від 18-26 років різних університетів, таких як «Харківський національний університет ім. Каразіна», «Харківський національний університет Радіоелектроніки», «Харківський національний університет ім. Жуковського «ХАІ». Вибірка склала 131 людину з них 64 чоловіка та 67 жінок. Для виявлення особистісних характерних чинників у чоловіків та жінок було розділено їх на дві групи: чоловіки та жінки для виявлення структурних особливостей маніпулятивної сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розгляд маніпулятивної сфери почався с середини 20 століття. Феномен маніпуляції свідомістю людини та чинники спонукання до цього, досліджується різними напрямками та направленнями, такими як: соціологія – займається вивчення маніпуляціями між масами та людьми, політологія – вивчення маніпуляціями у інформативних технологіях, культурологія – вплив та розвиток культури та їх засоби маніпуляції та людину. Кожна з цих наук розглядає маніпуляцію під своїм певним значенням та аспектом [5].

Одним з перших вчених, який розглядав вивчення та нахил вивчення маніпулятивної поведінки був – Платон. Він робив акцент схильно на етичному аспекті маніпуляції та

був один з основних науковців, який розглядав позитивні приклади маніпуляції, робив акцент саме на вихованні суспільства, надаючи поради кожному, хто потребував цього [5].

Е. Фром наполягає, що основним явищем формування маніпулятивної поведінки, є невірне виховання батьків. Батьки з самого дитинства можуть давати дитині гроші за той чи інших вчинок, потім дитина буде робити щось тільки по матеріальній вигоді, а не за власних бажань. Данна поведінка починає відображатися й в особистих стосунках між людьми, наприклад між батьками та дітьми, коли ті або інші починають маніпулювати один одним. Після такого приклада та моделі виховання певна емоційна близькість яка повинна розвиватися у здорових стосунків, втрачає своє знання та змінюється на становлення розвитку маніпулятивного характеру, де людина використовується як засіб.

Краут Р. досліджує, що тоталітарні режими виховання та тиск на становлення розвитку людської особистості знижують психоемоційний розвиток дитини, а саме перетворюють її на механізм, яким дуже легко маніпулювати. Дитина стає вигідною та комфортною для спільноти. Демократичний режим виховання дає право вибору та свободи для дитини. Дитина сама визначає та відчуває, що їй потрібно та чого вона потребує у даний момент, вона відчуває свої потреби [7].

Не лише сім'я, але й інші інститути соціалізації, притаманні становленням людини як мані-

пулятора, такі як: освітні заклади, однолітки, засоби масової інформації, мережеве середовище, які допомагають формувати в дітей схильність до макіавеллізму. Дорослішає дитина оволодіває маніпулятивними прийомами та потім використовує їх у стосунках з однолітками, батьками, вчителями та іншими людьми. Р. Крісті, також розглядав розвиток маніпуляцій, які беруть свій початок ще в ранньому дитинстві [6].

Досліджено, що одні діти наслідують у батьків певну модель поведінки, яка потім відображається у спілкуванні між іншими людьми, інші діти – відображають добрі маніпулятивні засоби та прийоми, за допомогою яких, активно користуються у спілкуванні. Зазначаючи, що система переконань проникає у свідомість людини, тим самим програмує її поведінку, змінюючи певні нахили поведінки, що у кінцевому результаті приводить до зміни формування рис характеру людини.

Виклад результатів дослідження. Для виявлення характерних відмінностей маніпулятивної сфери у студентів між групами з високими показниками маніпулятивної сфери та низькими показниками маніпулятивної сфери було проведено за методиками: «Автопортрет Олдхем та Морріс», тест Ліри (емоційні схеми), тест Лихі, тест Банта на визначення рівня маніпулятивної поведінки, тест «Маківіалізм», також було використано U- критерій Манна-Уїтні. Результати представлені в таблиці 1.

Табл. 1

Відмінності у маніпулятивній сфері між групами жінок та чоловіків з високим рівнем маніпулятивної сфери

Table. 1

Differences in the manipulative sphere between groups of women and men with a high level of the manipulative sphere

Показник	Перша група (жінки)	Друга група (чоловіки)	U-кр	Рівень значущості
Вираження почуттів	1237,5	715,5	250,5	0,001
Валідація	1271,5	681,5	216,5	0,000
Цінність	1210,5	742,5	277,5	0,004
Консенсус	1242,0	711,0	246,0	0,001
Провина, стид	1220,0	733,0	268,0	0,003
Маківіалізм	784,5	1168,5	256,5	0,002

Примітка: перша група – жінки, друга – чоловіки.

Note: the first group is women, the second is men.

Згідно з отриманими результатами порівняльного аналізу маніпулятивної сфери за тестом Лихі, Олдхем та Морріс «Автопортрет», Тест Ліри, Методика Бант, методика маківіалізм між групами з різним рівнем маніпулятивної сфери з таблиці 1 статистично значущі відмінності між групами було виявлено в таких шкалах як: «Вираження почуттів» (0,001), «Валідація» (0,000), «Цінність» (0,004), «Консенсус» (0,001), «Провина або стид» (0,003), «Маківіалізм» (0,002).

Можна припустити, що дані шкали впливають на рівень маніпулятивної сфери у студен-

тів з високими та низькими показниками маніпулятивної сфери.

Статистично значущі відмінності були виявлені у методиках Лихі та Олдхем та Морріс «Автопортрет», методика Ліри, Методика Бант.

На підставі результатів дослідження, отриманих за допомогою методики Лихі та Олдхем та Морріс «Автопортрет», методика Ліри, Методика Бант, методика «Маківіалізм», побудовані усереднені профілі маніпулятивної сфери у двох досліджуваних групах – з високим рівнем маніпулятивної сфери жінки (1 група) та чоловіки (2 група), рисунок 1.

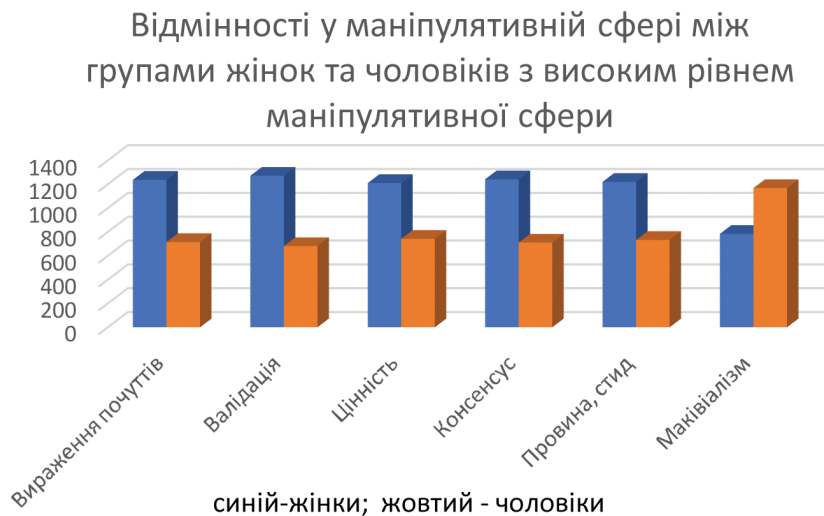

Рис. 1. Відмінності у маніпулятивній сфері між групами жінок та чоловіків з високим рівнем маніпулятивної сфери

Fig. 1. Differences in the manipulative sphere between groups of women and men with a high level of the manipulative sphere

Аналізуючи результати гістограми (рис.1) по методикам: Лихі та Олдхем та Морріс «Автопортрет», методика Ліри, Методика Бант, методика «Маківіалізм», можна з упевненістю сказати, що перша група жінок з високими показниками маніпулятивної сфери трохи перевершує групу чоловіків з високими показниками маніпулятивної сфери. По таким шкалам: «Вираження почуттів» це може означати те, що жінки з високим рівнем маніпулятивної сфери більш здатні розуміти свої почуття ніж чоловіки, так як вони більш керуються емоційною сферою ніж раціональною. Жінки здатні давити на почуття жалості та провини, тим самим маніпулюючи оточуючими. Шкала «Валідація» це може говорити про те, що жінки більш приймають свої емоції ніж чоловіки. Шкала «Цінність» це може свідчити про те, що жінки ма-

ють більшу цінність до себе ніж чоловіки, жінки більш звертають на себе увагу ніж чоловіки. Шкала «Консенсус» - говорить про те, що жінки більш розуміють себе та свої дії ніж чоловіки, тобто вони знають як краще підійти до людини, щоб нею маніпулювати та на неї надавити. «Провина або стид» - жінки більш властиві до почуття жалості, вони можуть грати жертву, щоб отримати те, чого вони насправді хочуть. Шкала «Маківіалізм» – у чоловіків більш розвинена ніж у жінок, це може говорити про те, що чоловіки здатні маніпулювати іншими людьми на обізнаному рівні застосовувати певні нарцисичні властивості ніж жінки. Можна зробити припущення, що жінки схильні маніпулювати іншими людьми більш на емоційному рівні та не обізнано ніж чоловіки, таблиця 2.

Табл. 2

Відмінності у маніпулятивній сфері між групами жінок та чоловіків з низьким рівнем маніпулятивної сфери

Table. 2

Differences in the manipulative sphere between groups of women and men with a low level of the manipulative sphere

Показник	Перша група (жінки)	Друга група (чоловіки)	U-кр	Рівень значущості
Чуттєвість	898,0	1182,0	303,0	0,005
Вираження почуттів	805,0	1275,0	210,0	0,000
Прийняття чи не прийняття почуттів	758,0	1322,0	163,0	0,000
Цінність	855,0	1225,0	260,0	0,001
Безчуттєвість	717,0	1363,0	122,0	0,000
Валідація	774,0	1306,0	179,0	0,000
Консенсус	766,5	1317,5	134,0	0,000
Провина або стид	729,0	1351,0	134,0	0,000
Діяльність	827,5	1252,5	232,5	0,000
Маківіалізм	846,0	1234,0	251,0	0,000

Примітка: перша група – жінки, друга – чоловіки.

Note: the first group is women, the second is men.

Згідно з отриманими результатами порівняльного аналізу маніпулятивної сфери за тестом Лихі, Олдхем та Морріс «Автопортрет», Тест Ліри, Методика Бант, методика маківіалізм між групами з різним рівнем маніпулятивної сфери з таблиці 1.2. статистично значущі відмінності між групами було виявлено в таких шкалах як: «Чуттєвість» (0,005), «Вираження почуттів» (0,000), «Цінність» (0,001), «Безчуттєвість» (0,000), «Валідація» (0,000), «Консенсус» (0,000), «Провина або стид» (0,000), «Діяльність» (0,000), «Маківіалізм» (0,000).

Можна припустити, що дані шкали впливають на рівень маніпулятивної сфери у студентів з низькими показниками маніпулятивної сфери.

Статистично значущі відмінності були виявлені у методиках Лихі та Олдхем та Морріс «Автопортрет», методика Ліри, Методика Бант.

На підставі результатів дослідження, отриманих за допомогою методики Лихі та Олдхем та Морріс «Автопортрет», методика Ліри, Методика Бант, методика «Маківіалізм», побудовані усереднені профілі маніпулятивної сфери у двох досліджуваних групах – з низьким рів-

нем маніпулятивної сфери жінки (1 група) та чоловіки (2 група), рисунок 2.

Аналізуючи результати гістограми (рис.2) по методикам: Лихі та Олдхем та Морріс «Автопортрет», методика Ліри, Методика Бант, методика «Маківіалізм», можна з упевненістю сказати, що перша група чоловіків з низькими показниками маніпулятивної сфери трохи перевершує групу жінок з низькими показниками маніпулятивної сфери. По таким шкалам: «Чуттєвість» - більш виражена у чоловіків, це може означає те, що чоловіки відчувають маніпулятивний нахил у свій бік, та можуть вчасно запобігти натиску у свою сторону. Шкала «Вираження почуттів» може означати те, що чоловіки як і жінки можуть розуміти свої відчуття та відчуття інших, тим самим маніпулювати цим. Шкала «Прийняття або не прийняття емоцій» є певна амбівалентність емоцій, не прийняття своїх якостей, внаслідок проєкцій маніпулюють іншою людиною. Шкала «Цінність» це може також означати те, що чоловіки можуть бути егоцентричні по відношенню до себе. Шкала «Безчуттєвість» - чоловіки можуть бути досить жорсткими по відношенню до лю-

Відмінності у маніпулятивній сфері між групами жінок та чоловіків з низьким рівнем маніпулятивної сфери

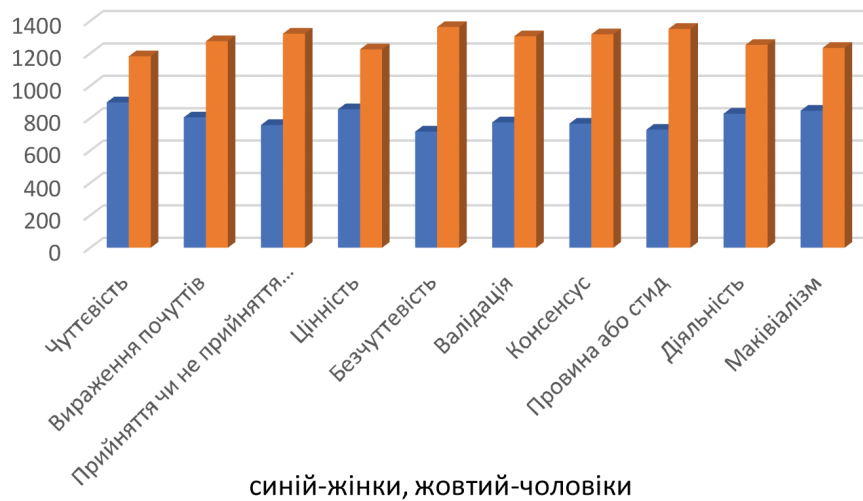

Рис. 2. Відмінності у маніпулятивній сфері між групами жінок та чоловіків з низьким рівнем маніпулятивної сфери
Fig. 2. Differences in the manipulative sphere between groups of women and men with a low level of the manipulative sphere

дей, мати свою ціль та йти до неї незважаючи на інших. Шкала «Валідація» - це може означати те, що чоловіки розуміють себе та свої наміри. «Провина або стид» це може говорити про те, що чоловіки як і жінки можуть маніпулювати іншими тим, що беруть на себе роль жертви. Шкала «Діяльність» - чоловіки більш раціональні ніж жінки, тому можуть швидко вийти із будь-якої ситуації. Шкала «Маківіалізм» - чоловіки мають більший нахил ніж жінки, цікаво побачити те, що у чоловіків з низькою схильністю маніпулятивної поведінки рівень значущості вищий ніж у чоловіків з високим рівнем маніпулятивної сфери, це може говорити про те, що чоловіки заздалегідь можуть бути пасивними маніпуляторами.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Здійснений аналіз досліджень та емпіричні висновки підводять нас до того, що студенти мають певні характерологічні відмінності в маніпулятивній сфері з високим рівнем маніпулятивної сфери та низьким рівнем маніпулятивної сфери. Педагогам буде легше слідкувати та визначити поведінку студентів, які мають схильність до маніпуляції та запобігти цього.

Маніпуляцією може володіти кожна особистість, але не кожна здатна її направляти на інших людей. Особистість може використовувати різні техніки маніпуляції, оскільки це бере свій задаток ще на ранніх стадіях онтоге-

нетичного розвитку та пов'язані з примітивними механізмами психологічного захисту на несвідомому рівні. Прагненням до високої схильності маніпуляції детермінують фактори соціокультурного, технологічного, економічного, суспільно-політичного, сімейного та індивідуально-особистісного явища.[7] Краут Р. припускав зародження перших маніпулятивних сценаріїв - це батьківське виховання. Дитина дивиться на відносини батьків один з одним та як вони поводять себе з іншими людьми.

Не тільки сім'я сприяє становлення дитини як маніпулятора, ще й соціум де дитина проводить свій час, засоби масової інформації - різні програми, телешоу, які допомагають формувати в дітей схильність до макіавеллізму. Коли дитина приймає до себе певний вид маніпулятивної поведінки, то у дорослому віці, вона починає використовувати їх у стосунках з однолітками, батьками, вчителями та іншими людьми.

Пасивний вид маніпуляції розглядають зазвичай, як дію психологічного впливу, за допомогою якого суб'єкт маніпуляції скрито управляє об'єктом маніпуляції. Слотер В. підкреслює, що маніпуляція виконується дуже досконало, внаслідок якого залишається ніким не поміченим.

Студенти, які мають високий рівень маніпулятивної сфери мають такі характерологіч-

ні якості: «Вираження почуттів», «Валідація», «Цінність», «Консенсус», «Провина, стид», «Маківіалізм». Студенти, які мають низький рівень маніпулятивної сфери мають такі характерологічні якості: «Чуттєвість», «Вираження почуттів», «Прийняття чи не прийняття почуттів», «Цінність», «Безчуттєвість», «Валідація», «Консенсус», «Провина або стид», «Діяльність», «Маківіалізм». Можна сказати те, що чоловіки мають пасивний рівень маніпулятивної сфери, на це показує показник «Маківіалізм», тобто чоловіки вони можуть маніпулювати не відкритої форми, а таємно і дуже добре водити людину в оману поступову, на це також вказується такі характерологічні якості як: «Безчуттєвість», «Валідація», «Консенсус». Чоловіки дуже добре знають, що їм треба та як зробити те, що їм потрібно від іншої людини, користуючись логікою та

раціональністю. Жінки навпаки, коли вони починають маніпулювати, вони користуються більш емоційною стороною та почуттями. Вони відкрито маніпулюють на емоціях на це вказують такі шкали: «Вираження почуттів», «Валідація», «Цінність», «Консенсус» так як у них показник вищий ніж у чоловіків з високим рівнем маніпулятивної сфери. Також жінки як і чоловіки з метою отримання вигідної для них інформації можуть впадати у стан жертви, як чоловіки так і жінки на це вказує шкала «Провина, стид».

Педагогічний склад може користуватися даною інформацією внаслідок запобігання маніпуляціями у свій бік та може запобігти цьому. За рамками досліджень залишилися питання щодо особливостей формування певних характерологічних чинників у молоді з різним рівнем маніпулятивної поведінки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гребінь Н. В. Психологічні чинники схильності студентської молоді до маніпулювання у міжособистісній взаємодії: дис. канд.псих.наук : 19.00.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2016. 200с.
2. Поліщук Д, Сахарова К. Виявлення психологічних маніпуляцій у процесі міжособистісної взаємодії: *Матеріали 2 Всеукраїнської науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми Юриспруденції та психології»*. Дніпр. 2021. №2 с 196-198.
3. Схильність до маніпулятивної поведінки особистості: URL: <https://social.org.ua/6892-11-tipiv-manipulyatoriv-z-yakimi-mi-stikaiemosya-v-rovnyakdennomu-zhitti.html>. (дата звернення: 25. 09. 2022).
4. Темна тріада. Як розпізнати тих, від кого варто триматися подалі: URL: <https://life.nv.ua/blogs/chtotakoe-temnaya-triada-narcissizm-makiavellizm-psihopatiya-kak-raspoznat-narcissa-i-psihopata-50157848.html>. (дата звернення: 25.09.2022).
5. Типи маніпуляторів. Цілі та види спілкування: URL: <https://kerchtt.ru/uk/typy-manipulyatorov-celi-i-vidy-obshcheniya-tehnicheskie-harakteristiki/>.(дата звернення: 25. 09. 2022).
6. Ames M. Kidd A.H. Machiavellianism and woman's grave point averages. 2021. P.179-181.
7. Christie R. Studies in Machiavellianism. New York: Academic Press. 2019. P. 234-236.
8. Grams, W. Rogers, R. Power and personality: Effects of Machiavellianism, need for approval, and motivation on use of influence tactics: *The Journal of General Psychology*. 2021. P. 71–82.
9. Jonason P. K. Webster G. D. Schmitt D. P. The Dark Triad: Facilitating a Short-Term Mating Strategy in Men. *European Journal of Personality*. 2019. P.103-104.
10. Kline P. Cooper C. Factor-analytic study of measures of Machiavellianism. 2020. P.145-160.
11. Kraut R. Price J. D. Machiavellianism in parents and their children: *Journal of Personality and Social Psychology*. 2020. P.110-113.
12. Okanes M.M., Murray L.W. Achievement and Machiavellianism among men and women managers: *Psychological Reports. Psychological Reports* Vol. 46, № 3 (Pt 1). 2018. P. 783–788.
13. Shostrom E.L. Man, the manipulator: The inner journey from manipulation to actualization. Nashville, TN: Abingdon, K: PSYLIB. 2020. P. 303-308.
14. Slaughter V. Implications for children's interpersonal relationships. In: *Narcissism and Machiavellianism in Youth: Implications for the Development of Adaptive and Maladaptive Behavior*. Washington, DC: APA Books. 2021. P. 177–192.
15. Szabo J., Bereczkei T. Dark Triad and theory of mind: Mentalization as a device of manipulation for Machiavellians. 2018. P. 34.
16. Touhey J. Child-reading antecedents and the emergence of Machiavellianism: *Sociometry*. 2017. P.56-60.
17. Wastell C., Booth, A. Machiavellianism. An alexithymic perspective: *Journal of Social and Clinical Psychology* 22. 2018. P. 730–744.

18. Whiten A., Byrne R. Machiavellian Intelligence II. Extensions and Evaluations. Cambridge: Cambridge University Press. 2018. P. 45.
19. Wilson D., Near D., Miller R. Individual differences in Machiavellianism as a mix of corporative and exploitative strategies: Evolution and Human Behavior. 2018. P. 73-77.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2023

Стаття рекомендована до друку 10.05.2023

Dariia Matiunina

student of the second (bachelor's) level of higher education
Faculty of Psychology V.N. Karazin Kharkiv National University,
Svobody Square 4, Kharkiv, Ukraine, 61022
DariyaMatiunina@gmail.com ORCID:0000-0002-7155-3740

CHARACTEROLOGICAL DIFFERENCES OF THE MANIPULATIVE SPHERE AMONG STUDENTS BETWEEN GROUPS WITH HIGH INDICATORS OF THE MANIPULATIVE SPHERE AND LOW INDICATORS OF THE MANIPULATIVE SPHERE

The article is devoted to the problem of studying the manipulative sphere in students with different levels of manipulative behavior. Identifying certain differences in students with different levels of manipulative sphere may indicate different attitude of women and men to certain situations and life events. Students who have some sensuality and sentimentality are more prone to the manipulative behavior of the manipulator. A real magnet for different toxic personalities can be responsive, conscientious and emotionally responsive people, as manipulators tend to exploit them and there is some interest in them. Manipulators can succeed quite easily by convincing people who are very responsive and conscientious, embodying that they are paranoia or "react acutely" at a time when they begin to manipulate. It is these sensitive people who are often targeted and can be forced to doubt themselves. Manipulative behavior, it can be passive or active. The article reveals and substantiates the differences in the manipulative sphere in students between groups with high manipulative sphere and low manipulative sphere. Some characteristic differences that are inherent in men and women with high levels of manipulative behavior have been identified: expression, validation, value, consensus, guilt or stretch, macivalism. Some characteristic differences that are inherent in men and women with low levels of manipulative behavior have been identified: sensuality, expression of feelings, acceptance or not acceptance, value, powerlessness, validation, consensus, guilt or stretch, activity, macvoialism.

The definition of certain character factors gives the pedagogical staff to understand certain manipulative features of students who can use them in the learning process to obtain favorable information or evaluation. Familiarity with certain factors prefers pedagogical staff to prevent manipulative influence on themselves.

Keywords: manipulation, manipulative behavior, characteristic differences, students.

REFERENCES

1. Grebin, NV. (2016). Psychological factors of student youth tendency to manipulation in interpersonal interaction: dis. Lviv. P. 200. [in Ukrainian].
2. Polishchuk, D., Sakharov, K. (2021). Detection of psychological manipulations in the process of interpersonal interaction: *materials 2 of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference: «Actual problems of jurisprudence and psychology»*. Dnipro. №2 p. P.196-198. [in Ukrainian].
3. The tendency to manipulative personality behavior: URL: <https://social.org.ua/6892-11-tipiv-manipulyatoriv-z-yakimi-mi-stikaiemosya-v-povsyakdennomu-zhitti.html>. [in Ukrainian].
4. Dark triad. How to recognize those who should stay away: URL: <https://life.nv.ua/blogs/chto-takoe-temnaya-thrada-narcissism-makiavellizm-88opatiyha-cati-kak-ka-caba-cabatia-catia-8.html>. [in Ukrainian].
5. Types of manipulators. Objectives and types of communication: URL: <https://kerchtt.ru/en/tipy-manipulyatorov-celi-i-i-vidy-obshcheniya-tehnicheskije-hakteristiki/>. [in Ukrainian].
6. Ames, M. Kidd, A.H. (2021). Machiavellianism and woman's grave point averages. P. 179-181. [in English].
7. Christie, R. (2019). Studies in Machiavellianism. New York: Academic Press. P. 234-236.
8. Grams, W. Rogers, R. Power. (2021). Effects of Machiavellianism, need for approval, and motivation on use of influence tactics: *The Journal of General Psychology*. P. 71-82.
9. Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P. (2019). The Dark Triad: Facilitating a Short-Term Mating Strategy in n. *European Journal of Personality*. P. 103-104.

10. Kline, P. Cooper, C. (2020). Factor-analytic study of measures of Machiavellianism. P. 145-160.
11. Kraut, R., Price, J. D. (2020). Machiavellianism in parents and their children: *Journal of Personality and Social Psychology*. P. 110-113.
12. Okanes, M.M., Murray, L.W. (1980). Achievement and Machiavellianism among men and women managers: *Psychological Reports*. Vol. 46, № 3 (Pt 1). P. 783-788.
13. Shostrom, E.L.(2020). Man, the manipulator: The inner journey from manipulation to actualization. Nashville, TN: Abingdon, K: PSYLIB. P. 303-308.
14. Slaughter, V. (2021). Implications for children's interpersonal relationships. In: Narcissism and Machiavellianism in Youth: Implications for the Development of Adaptive and Maladaptive Behavior. Washington, DC: APA Books. P. 177-192.
15. Szabo, J., Bereczkei, T. (2018). Dark Triad and theory of mind: Mentalization as a device of manipulation for Machiavellians. P. 34.
16. Touhey, J. (2017) Child-reading antecedents and the emergence of Machiavellianism: Sociometry. P. 56-60.
17. Wastell, C., Booth, A. (2018) Machiavellianism. An alexithymic perspective: *Journal of Social and Clinical Psychology* 22. P.730-744.
18. Whiten, A., Byrne, R. (2018). Machiavellian Intelligence II. Extensions and Evaluations. Cambridge: Cambridge University Press. P. 45.
19. Wilson, D., Near, D., Miller, R. (2018). Individual differences in Machiavellianism as a mix of corporative and exploitative strategies: *Evolution and Human Behavior*. P.73-77.

The article was received by the editors 24.04.2023

The article is recommended for printing 10.05.2023